

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата юридичних наук, професора
ДОБРЯНСЬКОЇ Наталії Валеріївни на дисертаційне дослідження
ДМИТРИШИН Олени Олегівни «Адміністративно-правове забезпечення
захисту прав дітей, які постраждали від домашнього насильства», подане
на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

**Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами,
планами, темами**

Найвищою цінністю та одним із провідних напрямів політики кожної держави має бути забезпечення захисту прав дитини. Захист прав дітей, забезпечення їх повноцінного розвитку – проблема і завдання національного значення, які повинні розглядатися і розв'язуватися в різних контекстах: історичному, соціологічному, культурологічному, демографічному, педагогічному і, безумовно, юридичному. Однією з перешкод на шляху побудови нормального правового і демократичного суспільства є різноманітні порушення прав підростаючого покоління. У сучасних умовах, коли в Україні закладаються правові основи глибоких соціально-економічних перетворень, проблема захисту прав неповнолітніх набуває особливого змісту. Мова, зокрема, йде про закріплення певними законами та іншими нормативно-правовими актами чітко визначених правил, норм, стандартів і вимог щодо організації життєдіяльності дитини.

Проблема захисту дітей та забезпечення їхнього повноцінного розвитку є важливим національним пріоритетом, і для її вирішення потрібен комплексний підхід. В Україні існує широка нормативно-правова база, яка регулює питання захисту дітей від домашнього насильства, включаючи закони, спрямовані на забезпечення їхніх прав та захист від жорстокого поводження. Проте, незважаючи на ці заходи, статистика та реальні ситуації свідчать, що проблема залишається актуальною, а жорстокість і насильство продовжують мати місце.

Однак, незважаючи на відносно впорядковану нормативно-правову базу, результати наукових досліджень та аналіз практики щодо подолання наслідків домашнього насильства над дітьми доводять, що жорстокість і домашнє насильство продовжують поширюватися.

19 грудня 2024 року набрав чинності Закон № 3733-IX «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». Зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів стосуються запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема щодо жінок. Законодавчі нововведення передбачають посилення відповідальності за вчинення домашнього насильства. Крім того, закон вводить норму, згідно з якою дитина, яка стає свідком насильства в родині, буде визнаватися потерпілою.

Водночас, дослідження цієї теми є актуальним не лише з точки зору юридичної науки, але й з огляду на необхідність забезпечення реального захисту дітей від домашнього насильства. Ефективна реалізація адміністративно-правового механізму у цій сфері є важливим інструментом для створення безпечного середовища, у якому кожна дитина може реалізувати свої права та потенціал.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до пп. 3, 8 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ (МВС) України від 11 червня 2020 року № 454, та відповідно до пп. 11, 12 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025–2029 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ (МВС) України від 21 травня 2024 року № 326 і Напрямів наукових досліджень ЛьвДУВС на 2022–2027 роки, (номер державної реєстрації 0122U200304).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дозволяє стверджувати, що запропоновані авторкою наукові положення, сформувані висновки та рекомендації характеризуються достатньо високим рівнем обґрунтованості та достовірності, що підтверджується ретельним вивченням і глибоким аналізом національних і зарубіжних наукових джерел, нормативно-правової бази, коректним використанням і логічним узгодженням класичних положень теорії права, адекватним застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, аналізом судової практики, перевіркою розробок на основі апробації на науково-практичних конференціях.

У дисертації автором здійснено ґрунтовний аналіз наукової літератури та вітчизняного законодавства, на підставі чого розкрито сучасний стан дослідження та проблеми захисту прав дітей в Україні, які постраждали від домашнього насильства (с. 33-49). Також зокрема, проаналізовано міжнародні стандарти забезпечення прав дитини як основоположні засади їх імплементації на національному рівні (с. 52-63); здійснено аналіз нормативно-правового регулювання забезпечення прав дітей, які постраждали від домашнього насильства (с. 63-79); вивчено проблематику забезпечення прав дітей, які постраждали від домашнього насильства, в умовах збройного конфлікту на території України (с. 79-89); сформульовано понятійний апарат та структурні елементи механізму адміністративно-правового забезпечення прав дітей в Україні, які постраждали від домашнього насильства (враховуючи засоби та гарантії захисту) (с. 98-109); проаналізовано суб'єктний склад адміністративно-правового забезпечення прав дітей, які постраждали від домашнього насильства (с. 109-130); охарактеризовано форми і методи діяльності суб'єктів адміністративно-правового забезпечення прав дітей, які постраждали від домашнього насильства (с. 132-149); сформульовано та розкрито зміст основних завдань Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав дітей, які постраждали від домашнього насильства (с. 150-174).

Робота побудована так, що підрозділи пов'язані між собою – це забезпечує комплексний підхід. Системність підходу до вирішення поставлених завдань, обумовлена логічною будовою й аналізом причинно-наслідкових зв'язків, диференціацією й інтеграцією знань про адміністративне право України у контексті гуманітарних, техніко-технологічних і правових аспектів (сприяє систематизації правових знань, появи нових підходів і скасування старих).

Рекомендації, сформульовані здобувачем, ілюструються фактичним матеріалом, є достовірними, що підтверджується відповідним актом про використання результатів дослідження. Висновки є логічними і обґрунтованими підсумками виконаної роботи та в повній мірі відображають основні положення дослідження та можливі результати впровадження.

Теоретична та прикладна цінність результатів дослідження

У дисертаційній роботі здобувачем запропоновано вирішення актуального наукового завдання з розроблення теоретичних положень та обґрунтування методико-прикладних рекомендацій щодо механізму адміністративно-правового забезпечення захисту прав дітей, які постраждали від домашнього насильства, шляхом визначення його сильних і слабких сторін, з'ясування питання взаємодії різних суб'єктів у процесі захисту прав дітей, ролі профілактичних заходів у запобіганні домашньому насильству.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що результати можуть бути використані в процесі розробки концепції подальшого розвитку теоретико-практичних проблем адміністративно-правового забезпечення захисту прав дітей, які постраждали від домашнього насильства, а також вироблення на цій основі рекомендацій щодо вдосконалення вказаного механізму.

Основні теоретичні висновки, до яких прийшла автор, а також її тези концептуального характеру є внеском в адміністративно-правову науку, які органічно розвивають і доповнюють наявний понятійний апарат в контексті

регулювання державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Ключові теоретико-методологічні та методико-прикладні положення дисертаційної роботи були впроваджені у навчальний процес Львівського державного університету внутрішніх справ з навчальних дисциплін «Запобігання та протидія домашньому насильству» та «Поліцейська діяльність».

Про прикладну значущість дисертаційної роботи свідчать сформовані автором пропозиції про внесення змін до Законів України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про охорону дитинства».

Наукова новизна одержаних результатів характеризується тим, що ця дисертація становить одну з небагатьох ґрунтовних наукових розвідок, присвячених комплексному вивченню адміністративно-правового забезпечення захисту прав дітей, котрі зазнали домашнього насильства, що здійснено крізь призму сучасних реалій та актуальних викликів. За підсумками здійсненого аналізу було сформульовано комплекс пропозицій, висновків та положень, ключові аспекти яких знайшли своє відображення у сукупності елементів наукової новизни, а саме:

– умотивовано необхідність розробки та впровадження окремого законопроекту, спрямованого на запобігання та протидію домашньому насильству щодо дітей. Визнано доцільним виділення в цьому нормативно-правовому акті спеціального розділу, присвяченого питанням відповідальності військовослужбовців, які вчиняють насильницькі дії. Окремо акцентовано на необхідності інтеграції до програм реабілітації військовослужбовців компонентів, спрямованих на запобігання домашньому насильству та насильству за ознакою статі, що сприятиме не лише відновленню психологічного стану військових, але й формуванню у них відповідального ставлення до міжособистісних стосунків та попередженню потенційних конфліктних ситуацій у сімейному середовищі;

– доведено обґрунтовану необхідність створення спеціалізованого

підрозділу в структурі превентивних органів, який буде покликаний здійснювати виключно функції запобігання та протидії домашньому насильству. Такий крок є раціональним і виправданим з огляду на потребу підвищення рівня спеціалізації в цій сфері, ефективного використання ресурсів, зміцнення міжвідомчої координації, а також забезпечення належного контролю і систематичного моніторингу реалізації заходів у боротьбі з цим явищем та інші.

Повнота викладу положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих автором наукових працях

За темою дисертаційної роботи опубліковано п'ятнадцять наукових праць, з них 5 наукові статті, що опубліковані у фахових виданнях України з юридичних наук категорії «Б», 10 тез доповідей на науково-практичних конференціях. Усі публікації формують вагомий науковий доробок автора та повною мірою відображають представлені у дослідженні елементи наукової новизни, її теоретико-методологічні та методико-прикладні положення. Обсяг, кількість і якість друкованих праць відповідають вимогам до публікацій основного змісту дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії і надають авторці право публічного захисту дисертаційної роботи.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Відзначаючи високий рівень обґрунтованості теоретичних і практичних положень дослідження, цілісність та логіку викладу матеріалів, доцільно вказати, що у дисертації присутні положення, які є основою для наукової дискусії:

По-перше, у дисертації (с. 125) запропоновано впровадження в Україні європейської моделі інституту Уповноваженого з прав дитини. Цікаво було б почути детальніше про мотивацію автора щодо вибору саме європейської моделі, а також про механізми її адаптації до українського правового поля з урахуванням соціокультурних особливостей.

По-друге, автор наголошує на тому, що адміністративно-правовий захист прав дитини в українському правовому полі має певні специфічні риси, які заслуговують на детальне дослідження (с.138). Водночас у представленій роботі ці характеристики не отримали достатнього розкриття, що ускладнює розуміння їхньої сутності та особливостей. Для забезпечення більш повного аналізу варто було б уточнити, які саме аспекти адміністративно-правового захисту є ключовими, а також розглянути їх у контексті національного законодавства та міжнародних стандартів. Це дозволило б не лише поглибити наукове обґрунтування, але й сприяти ефективнішому застосуванню правових норм у сфері захисту прав дитини.

По-третьє, на сторінці 147 автор зазначає, що методи переконання не здатні забезпечити ефективний адміністративно-правовий захист прав дитини. Натомість, у ситуаціях, коли права дитини вже порушені або існує реальна загроза їх порушення, ключову роль відіграють методи державного примусу. Хотілося б почути обґрунтування цієї позиції.

Водночас, варто вказати, що зазначені дискусійні аспекти носять рекомендаційний, уточнюючий характер і не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційного дослідження О. О. ДМИТРИШИН, що вирізняються науковою новизною, продуманістю та структурованістю.

Відповідність роботи вимогам МОН України

Дисертаційна робота виконана українською мовою, оформлена у повній відповідності з нормами та правилами МОН України, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою автора та характеризується достатньо високим науково-теоретичним рівнем. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. За структурою та технічним оформленням відповідає визначеним МОН України стандартам.

Загальний висновок

На підставі викладеного вважаю, що дисертація ДМИТРИШИН Олени

Олегівни на тему «Адміністративно-правове забезпечення захисту прав дітей, які постраждали від домашнього насильства» є самостійною, завершеною науково-дослідною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що вирішують важливе завдання для науки адміністративного права щодо вдосконалення теоретичних питань адміністративно-правового забезпечення захисту прав дітей, які постраждали від домашнього насильства, шляхом визначення його сильних і слабких сторін, з'ясування питання взаємодії різних суб'єктів у процесі захисту прав дітей, ролі профілактичних заходів у запобіганні домашньому насильству, а також вироблення на цій основі рекомендацій щодо вдосконалення вказаного механізму.

Дисертація за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю та достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою викладення в опублікованих дисертанткою наукових працях, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор – ДМИТРИШИН Олена Олегівна за підсумками позитивного публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

професор кафедри державно-правових
і гуманітарних наук навчально-наукового
гуманітарного інституту Таврійського
національного університету імені В. І. Вернадського
кандидат юридичних наук, професор

Наталія ДОБРЯНСЬКА